

Оксана Рудницька
Інститут педагогіки і психології
професійної освіти АПН України
м. Київ

ПЕДАГОГІКА МИСТЕЦТВА: ПОШУКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах реформування сучасної освіти, пошуку критеріїв удосконалення професійної підготовки фахівців різного профілю стає все нагальнішою необхідність більш широкого впровадження у навчально-виховний процес мистецьких дисциплін. Сьогодні освітнє значення мистецтва набуло нового соціокультурного змісту і стало одним з провідних чинників розвитку особистості. За словами В.П.Іванова, воно дає людині унікальну можливість пережити чужий досвід, зберігаючи власну автономність, і зумовлює таку універсальну самовизначеність кожній людині, якої та не досягла б, користуючись тільки засобами й інструментами логічного пізнання.¹

Відомо, що формальні знання не можуть бути єдиною і вичерпною основою становлення людської свідомості. Не менш важливими є чуттєві форми осягнення дійсності, які допомагають усвідомити її іманентне багатство, спонукають до ціннісного переживання явищ навколишнього світу і самого себе. Такими формами пізнання володіє мистецтво, котре потребує від людини і здатності відчувати красу твору, і водночас осмислювати свої переживання, вести художній діалог у площині особистісного досвіду. В такий спосіб мистецтво, з одного боку, піднімається над людиною, а з іншого, – людина сама відкриває себе

¹ Іванов В.П. *Человеческая деятельность, познание, искусство*. – К.: Наукова думка. 1977. – С.202.

мистецькому світові, що створює можливість зробити художній зміст здобутком власного духу. Коли мистецтво входить у наше “Я”, коли ми відчуваємо весь світ у собі й себе в ньому, відбувається тотожність внутрішнього і зовнішнього, логічного смислу мистецького твору й алогічного буття, смислової предметності мистецтва та непередбаченого почуття. Тому в мистецьких творах явища дійсності розкриваються у всій динамічності й багатшаровості: від переживання до знання, від передчуття до ідеї, від підсвідомого до свідомого, від інтуїтивно-ліричного до загального.

Якщо більшість навчальних предметів розвиває здатність теоретично мислити, то мистецтво вдосконалює здатність бачити, відчувати, споглядати навколишній світ. Причому мистецькі твори відіграють іноді значно більшу евристичну роль, ніж наука. Образна асоціація, насичена метафоричним значенням, нерідко стає трампліном для усвідомлення істини, виникнення нової ідеї. Адже живопис, музика, театр створюють такий комплекс засобів виразності, який дає свободу грі фантазії, уявлення, нагадує про гармонії, недосяжні системному аналізу, стимулює розвиток інтуїції та творчої ініціативи. Тому тільки у взаємозв'язку формально-логічного і художньо-образного пізнання можна зреалізувати загальнокультурну функцію синтезу знань у цілісній системі соціального досвіду, опанування якого і є метою освіти.

Зважаючи на особливу роль мистецтва у розвитку здатності людини до широких творчих узагальнень почуттів і думок, можна стверджувати про необхідність виокремлення нової галузі педагогічних знань та введення у науковий обіг відповідного поняття – “педагогіка мистецтва”, який притаманні специфічні засоби реалізації цілей навчання й виховання в їх сучасній гуманітарній парадигмі.

У системі педагогічних наук вирізняються дві основні галузі знань: педагогіка середньої та вищої школи. Історично найбільшого розвитку досягла педагогіка середньої школи, тобто загальноосвітня педагогіка. Її структура охоплює теоретичні питання методології, принципів, форм, методів, змісту навчання й виховання, а також спеціальні методики, в яких теоретичні питання набувають своєї конкретизації.

Подібну структуру має і педагогіка вищої школи. Як і в загальноосвітній педагогіці, її теоретична частина будується на ґрунті філософських, психологічних, соціологічних знань, котрі складають єдиний комплекс людинознавства – сфери науки, що досліджує проблеми свідомості, внутрішнього світу людини, цілісної структури особистісних якостей. Однак, відповідно до професійного спрямування вищої освіти

загальний для неї зміст все більше диференціюється на окремі професійні галузі. Завдяки цьому виокремились такі її види, як військова, медична, інженерна педагогіки тощо. Всі вони, вирішуючи спільні проблеми організації соціально-виховних впливів на людину та їх прогнозування з метою досягнення потрібних педагогічних результатів, мають не тільки своєрідні методики, але і свій власний теоретичний зміст.

Значною кількістю методик відзначене і розмаїття професійного викладання різновидів мистецтв, їхнього використання як засобу художньо-естетичного виховання. Втім, вони й досі залишаються дещо розрізненими і недостатньо узгодженими між собою через відсутність розробленої сфери узагальнених педагогічних знань про єдині для будь-якої мистецької освіти закономірності ефективного впливу на особистість. Внаслідок цього художня діяльність суб'єктів навчального процесу нерідко обмежується організацією культурного дозвілля, фаховою освітою, а більш глибинні розвивальні функції мистецтва залишаються нереалізованими.

Отже, наведені міркування дають підстави говорити про загальні основи педагогіки та певну автономність її теоретичних розділів у такій педагогічній галузі як мистецька освіта.

Функціонування мистецтва стає можливим завдяки органічній єдності трьох складових структури художнього образу: матеріальної, духовної та концептуальної. Перша з них представлена зовнішніми параметрами засобів виразності твору (акустичний процес, полотно і фарби на ньому, мармур), які є носіями інформації, але не розкривають самі по собі її смислу. Друга несе в собі цей смисл як ідеальний образ, що виникає у свідомості суб'єктів мистецької діяльності (митців, виконавців, реципієнтів) і фіксується в їх асоціативних уявленнях, характері переживань, змінах настрою, супроводжуючи результати безпосереднього відображення та осмислення чуттєвого матеріалу. Третя становить організацію смислової композиції твору, яка кодує його художній зміст за допомогою художніх символів.

Звідси стає зрозумілою сутність педагогіки мистецтва, завданням якої є підготовка до опанування всіх трьох складових художнього образу, кожна з яких передбачає не тільки формування спеціальних знань та вмінь, але і стимулювання індивідуальних проявів особистості. Це стосується як первинних етапів перцептивного відчуття засобів матеріального "втілення" художнього образу, так і наступних етапів перетворення художньої інформації в образи свідомості й смислової категоризації емоційних реакцій.

Принципи педагогіки мистецтва яскраво ілюструє зміна акцентів у співвідношеннях традиційних для освіти компонентів діалогічних пар, що досягається наданням пріоритетності:

- емоційному розвитку в його взаємозв'язку з розумовим;
- суб'єктивному чиннику осягнення художнього смислу поряд із засвоєнням об'єктивної інформації про мистецтво;
- підсвідомим процесам "осяння" на тлі усвідомлення образного змісту мистецького твору;
- задоволенню духовних потреб перед прагматичним споживанням мистецтва.

Означені співвідношення підкреслюють необхідність формування власного "Я" суб'єкта навчального процесу, його самостійної позиції, що дає підстави розглядати мистецьку освіту як можливу модель гуманізації освітнього процесу в цілому. В ній доцільно вирізнити кілька аспектів.

Так, найважливішою вимогою сучасної освіти, критерієм освіченої людини є вміння вчитися. Головним вважається не сума знань, які можуть бути формальними, незабарвленими особистісними якостями людини, а набуття вмінь, які допоможуть самостійно орієнтуватися в предметному світі. Ця загальна для будь-якої освіти позиція чітко простежується в галузі викладання мистецьких дисциплін. Адже знання про мистецтво, не підкріплені глибоко індивідуальними пізнавальними процесами, нічого не варті, оскільки мистецтво, за О.Ф.Лосевим, прагне не до того, щоб його знали, а до того, щоб виражене в ньому розуміли.² Знання і розуміння відрізняються одне від одного тим, що перше стосується конструктивних, абстрагованих схем, а друге – емоційно забарвленої пізнавальної активності. Розуміння мистецького твору охоплює, крім констатації конкретного художнього факту, намагання усвідомити його як вираження певного смислу. Цей процес пов'язаний з особистісною інтерпретацією символічного значення художньої форми, що сприяє узагальненню та конкретизації знань суб'єкта пізнання.

Другою вимогою освіти і критерієм освіченості є орієнтація в світі людей. Ефективний засіб формування таких умінь знов-таки становить мистецтво - школа спілкування, яка формує культуру останнього (Л.Н.Столович).³ Природа пізнання художнього твору, структура якого

² Лосев А.Ф. *Абсолютная диалектика – Абсолютная мифология* // Лосев А.Ф. *Миф-Число-Сущность*. – М.: Мысль. 1994. – С.287.

³ Столович Л.Н. *Жизнь-Творчество-Человек: Функции художественной деятельности*. – М.: Политиздат, 1985. – С.321-335.

завжди розрахована на майбутній діалог, тлумачиться у науковій літературі в контексті внутрішнього діалогу. Його партнерами можуть бути не тільки реальні суб'єкти, але і їхні образно-художні моделі. Спілкування з ними відбувається в процесі взаємодії художньої інформації та суб'єктивного варіанту її відображення в свідомості сприймаючого, який неначебо розмовляє з уявним "героєм" твору, ставить йому запитання і дає на них двоголосну внутрішню відповідь. Здатність до такого внутрішнього діалогу найповніше характеризує рівень розвитку людини і пронизує всі сфери людського життя, все, що має сенс і значення. На цій основі формуються вміння відчувати і приймати іншого таким, яким він є, бачити себе його очима.

Третьою вимогою і критерієм освіченості є вироблена в людині потреба самоосвіти і самовдосконалення. Її формування з перших років навчання спрямовує процеси поповнення і розширення знань особистості, допомагає більш глибоко зрозуміти сенс навколишнього життя, своє призначення в світі. Цьому в значній мірі сприяють ситуації зустрічі з мистецтвом, які дають людині нові враження і спонукають до подальшого життєвого пошуку, відкриття неосяжних горизонтів всесвіту.

Творче самовираження як основа художньої діяльності відбувається в різних видах мистецтва. Всі вони є відносно самостійними і не переводяться повністю з однієї на іншу художню мову. Те, що можна виразити музикою, не можна зобразити малюнком або скульптурою, розкрити театральною дією. Втім, дедалі все ясніше усвідомлюється важливість урахування інтеграційного підходу, який ґрунтується на використанні комплексу мистецтв у їх численних вимірах і формах і визначає сутність узагальнених концептуальних положень педагогіки мистецтва.

Метою мистецької освіти нашого сьогодення є подолання певної художньої однобічності, формування суб'єкта, який був би здатним до сприйняття образного змісту творів різних видів мистецтва і відповідав завданням розвитку особистості як духовної цілісності. Важливість подібної універсальності індивіда пояснюється соціокультурними потребами розуміння людиною єдиної художньої картини світу, типовою для багатьох обмеженістю суб'єктивних уподобань і смаків у галузі мистецтва, а відтак педагогічними вимогами щодо інтеграції змісту, форм і методів викладання дисциплін художньо-естетичного циклу, формування галузей знань за принципом їх взаємозв'язку.

Залежно від особливостей сенсорних механізмів пізнання навколишніх явищ і об'єктів, творчих процесів відображення реальності "мовою" ліній,

барв, звуків, які людина сприймає за допомогою зору, слуху та інших органів чуття, в системі мистецтв виділяють окремі його види. Але їх розмежування зумовлюється не лише специфікою засобів художньої виразності, які у відповідності з природою людського сприймання набули певного смислового значення в процесі суспільно-історичної практики. ●сновою існування різних видів мистецтва є його предмет -- багатоаспектність об'єктивного світу, яка не може бути повною мірою розкрита якимось одним з них. Наприклад, живопис якнайвиразніше передає барвистість природи, зорову картину зображення подій, музиці властиві засоби безпосереднього вираження людських переживань, специфічними можливостями художнього осягнення світу володіє пантоміма, хореографія. Кожне з мистецтв, яке має певні переваги в одному з видів художньої практики, виявляється обмеженим в іншому, що зумовлює виникнення проблеми інтеграції.

Диференційоване вивчення окремих видів мистецтва, навіть з метою розвитку спеціальних здібностей особистості та її професійної підготовки, водночас потребує використання суміжних філософських, естетичних, культурологічних, мистецтвознавчих, психологічних та інших гуманітарних знань. Вони є необхідними для формування уявлень про функціонування того чи іншого виду художньої творчості в загальній системі мистецтв, взаємозв'язку цієї системи з усією художньою культурою суспільства, соціально-економічними умовами історичного розвитку людства тощо. Тому зміст предметного навчання слід розглядати в інтегративному контексті – як спорідненість різних елементів знань, що відповідає сучасним тенденціям науково-синтетичного осягнення світу. Ці тенденції ніякою мірою не розмивають видову і жанрову специфіку мистецтв, а навпаки збагачують сприйняття і розуміння кожного з них та художньої культури в цілому. З одного боку, вони відображають взаємовплив окремих видів художньої творчості, тяжіння до синтезу, а з іншого – стверджують правомірність їхнього суверенного існування та збереження самостійного статусу.

Діалектико-суперечливі процеси видового розмежування та синтезу мистецтв, диференціації та інтеграції своїм корінням сягають у глибоку давнину, супроводжуючи майже всю історію розвитку художньої культури. Поділу мистецтв на різні види передувала нероздільність в епоху синкретизму, де первісні форми художньої творчості об'єднували мистецтва слова, музики, хореографії, пантоміми тощо. Глибоко закономірним був і наступний процес видового розмежування мистецтва на окремі галузі художньої творчості, а також їх взаємовпливу і синтезу на

подальших етапах розвитку культури суспільства. У кожному епоху означені процеси набували нового смислу та своєрідності, що яскраво репрезентує сучасна ситуація інтеграції видів і елементів художньої діяльності, виникнення нових мистецьких явищ (відеофільми, музичні відеокліпи, віртуальне мистецтво та інші), які співіснують з традиційними усталеними формами.

У науковій літературі зв'язок мистецтв визначається суміжними поняттями взаємодії, синтезу, інтеграції. Погляди авторів щодо їх дефініції є досить розбіжними – від розведення до ототожнення, що свідчить про складність та недостатню вивченість означеної проблеми. Однак загальними для всіх принципівими вихідними позиціями є розуміння природи мистецтва як системи пов'язаних між собою способів художнього пізнання світу, різні сполучення яких характеризують цілісність того чи іншого виду творчої діяльності.

Для впорядкування цієї термінології в педагогічному аспекті доцільним уявляється розмежування характеристик функціонування самого феномена мистецтва, художніх уявлень про нього та напрямів опанування знань. В кожній із запропонованих трьох груп відбуваються або висвітлюються процеси інтеграції (та диференціації) мистецтв як результат їх взаємодії, що може привести до утворення художнього синтезу. З таких позицій поняття взаємодії розкриває динаміку взаємовпливу та взаємопроникнення мистецтв. Інтеграція означає варіанти комплексного використання окремих видів художньої діяльності. Під синтезом розуміється їх органічне злиття і утворення якісно нового виду мистецтва. З огляду на це інтеграцію можна уявити як послідовність етапів переходу від функціонування окремих видів мистецтва до їхньої взаємодії та синтезу. Відповідно до наведених етапів слід розглядати художні уявлення про різні типи і форми інтеграції мистецтв, зафіксовані в соціально-культурній практиці людства, а також напрями опанування знань в умовах мистецької освіти (*таблиця 1*).

У контексті мистецької освіти інтеграція знань може розглядатися на теоретичному і емпіричному, міжпредметному і внутрішньопредметному, художньому і позахудожньому рівнях.

На теоретичному рівні інтеграція знань відбувається через усвідомлення основних ідей, принципів, концепцій взаємодії мистецтв. Вона спрямована на відображення об'єктивно існуючих зв'язків єдиної художньої картини світу і водночас на глибоке пізнання його різноманітності. Розуміння сутності художнього змісту і форми, жанру і стилю, генезису художнього образу, понять безпосередності і

“присутності” в ньому, художньої метафори, символу, алегорії потребує зіставлення різних видів мистецтва та способів особистісного осмислення та художнього вираження подібних за змістом людських реакцій на навколишню дійсність. Основою інтегративних зв’язків мистецтв можуть бути близька тема, сюжет, настрій, стиль написання, жанрова і структурна композиція творів.

Таблиця 1

Етапи інтеграції знань у галузі мистецької освіти

Феномени мистецтва	Художні уявлення	Напрями опанування знань
Самостійні види мистецтва: музика, образотворчі мистецтва, хореографія	Про кожний окремих вид мистецтва	Предметне вивчення спеціальних дисциплін
Варіанти комплексного використання мистецтв	Про взаємовплив та взаємопроникнення видів мистецтва, взаємозбагачення засобів їх художньої мови	Інтегративний підхід до вивчення основ взаємодії мистецтв
Синтетичні види мистецтва: театр, кіно, естрада, телебачення, цирк тощо	Про органічну цілісність художнього синтезу	Знайомлення з специфікою художньої форми синтетичних видів мистецтва

Одним з підходів до інтеграції знань є вибір якогось окремого мистецтва та його використання як своєрідного інструменту пізнання загальних закономірностей і специфіки розвитку інших видів художньої творчості. Наприклад, таким видом мистецтва може бути музика, зокрема музична інтонація, яка яскраво ілюструє універсальне значення художньої виразності. Ця категорія є не тільки способом звуковираження, але і виявляє процесуальність, спрямованість, напруженість розгортання художньої думки в більш широкому плані. Інтонаційність, що знайшла свій досконалий розвиток у музичному мисленні, розкриває смислове навантаження поезії в цілому, збагачує мову інших видів мистецтва, що свідчить про їх творчі контакти. Вона дає змогу зіставити коливання ладових тяжінь і складну динаміку конструктивних елементів живопису, пошуки акустичної тембрової виразності і гармоній світла та кольору, спорідненість ритмо-формул в архітектурі, музиці, хореографії, тобто розкрити те спільне, що існує в розмаїтому світі мистецтва, усвідомити найважливіший принцип вираження загального через особливе.

Важливим ракурсом розгляду процесів інтеграції є і аналіз синтетичних мистецтв - особливого типу художньої творчості, що склався на певних етапах історичного розвитку і має усталені ознаки. Його специфіка полягає в утворенні нового типу образності, де окремі види мистецтва становлять невід’ємні компоненти органічної цілісності і

набувають певної трансформації. Наприклад, театр не механічно поєднує мистецтво актора, режисури, музики, живопису, архітектури, а надає їм іншої якості як складовим сценічного образу, що підкоряються художньому задуму та архітектоніці його реалізації. Завдяки цьому окремі прийоми набувають системного значення і пронизують всі компоненти художнього синтезу. Так, музична інтонація спрямовує темпо-ритм акторської мови, темброву палітру звучання всієї вистави, архітектура визначає просторову композицію драматичної дії, живопис стає засобом пошуку виразної пластики акторської гри. В такий спосіб поєднання тих чи інших видів мистецтва зумовлює їх взаємозбагачення. Поза синтезом вони певною мірою втрачають свою виразність, оскільки комплексне сполучення видів художньої творчості набуває синтетичного характеру лише тоді, коли здійснюється за законами цілісної композиції.

Отже, на теоретичному рівні інтегративність виявляється у художньому синтезі, ізоморфності композиції побудови творів, використанні одними видами мистецтва художньої мови і матеріалу інших. Вона може розглядатися безпосередньо на конкретних прикладах взаємовпливу мистецтв, а також опосередковано в контексті положень теорії мистецтва, естетичних категорій.

Поряд з цим важливим аспектом педагогічного вивчення інтегративних процесів є психологічні механізми свідомого і позасвідомого відображення художніх образів людиною. Теоретичний рівень інтеграції знань, прагнення досягнути взаємозв'язок конкретних фактів і понять має бути доповненим емпіричним рівнем інтеграції суб'єктивного досвіду сприйняття творів різних видів мистецтва, на ґрунті якого утворюються художні уявлення. В цьому разі йдеться не про синтез у конкретному творі, не про узагальнення та систематизацію знань у галузі теорії мистецтв, а про асоціативний характер досягнення їх образного змісту.

Під асоціацією розуміється суб'єктивний образ зв'язків між явищами і предметами реального світу, зокрема утворення та актуалізація чуттєвих зв'язків, що виникають у процесі художнього спілкування. Саме асоціативність становить найважливіший компонент художнього мислення, визначає символічну багатозначність твору, сприяє подоланню шаблонів і стереотипності його осягнення. Тому в мистецтві використання асоціацій як способу досягнення художньої виразності закономірно пов'язано з процесами творення та сприйняття. Кожний митець програмує асоціативний процес розуміння мистецьких образів, зміст яких суттєво

доповнюється індивідуальним життєвим і художнім досвідом сприймаючого.

Зв'язки художніх асоціацій яскраво ілюструють явища синестезії. Вони виникають внаслідок взаємовпливу зорових і слухових образів мистецтва, інтегративної природи конкретно-чуттєвого осягнення їх художнього смислу. Впливом синестезії можна пояснити універсальність таких фундаментальних категорій, як простір і час, що слугують засадами видового розмежування мистецтв. За допомогою асоціацій, які беруть участь у формуванні суб'єктивного художнього образу, просторові види мистецтва (наприклад, живопис) уявляються динамічними, неначебо розгортаються у часі, а часові (наприклад, музика) набувають зображальної конкретики. Цей факт підтверджують такі терміни, як "сріблястий звук", "теплий колір", зорові образи, які народжує сприйняття програмної музики (наприклад, "Дівчина з волоссям лляного кольору" К.Дебюсі, "Політ джмеля" М.Римського-Корсакова).

Цікавим є використання прийомів інтеграції у творах світлорозового синтезу, який називають "інструментальною світловою хореографією". Цей вид мистецтва гранично виявляє "барвисті", "світлоносні" властивості інструментовки, гармонії музичних творів. Наприклад, "Прометей" О.М.Скрябіна, в якому композитором втілено ідею кольорового дублювання тонального плану музики; пошуки К.Г.Стеценка, який обстоював принцип взаємозв'язку слухових вражень з іншими сенсорними відчуттями і вважав, що знання, здобуті лише на основі слухових уявлень, є абстрактними; система співвідношення світлотіней і кольорів з музичними звуками, розроблена М.Д.Леонтовичем; "Жовтий звук" В.В.Кандинського – автора художньо-естетичної теорії гармонізації кольорів, створення кольоро-ритмічних, колористичних симфоній; музичний зміст живописних творів М.Чурльоніса як результат конструктивно-творчої інтеграції художнього мислення митця.

З позицій інтеграції доцільно розглядати не тільки можливість поєднання різних мистецтв (міжпредметна інтеграція), але й локальний тип взаємозв'язку в межах одного з видів художньої творчості (внутрішньопредметна інтеграція). Прикладом може бути організація простору архітектурних комплексів, їх зв'язок з іншими пластичними мистецтвами: скульптурою, монументальним живописом, декоративними витворами інтер'єру, що посилює образну виразність усієї композиції.

Інтегративні процеси, які відбуваються у вигляді взаємодії елементів усередині системи того чи іншого мистецтва, супроводжують його видове відокремлення, диференціацію, поглиблення специфічних якостей і

властивостей, розвиток і розширення сфери впливу. Достатньо згадати стильове і жанрове розмаїття музики, розуміння якої потребує комплексного підходу, системного узагальнення знань, установлення інтегративних зв'язків між окремими різновидами музичного мистецтва.

Завдяки тенденціям естетизації навколишньої дійсності в сучасній соціокультурній практиці народжуються принципово нові інтегративні види людської діяльності на стику художньої та позахудожньої творчості (позахудожній рівень інтеграції). До них відносяться масові видовища з елементами спорту та традиційних мистецтв, художні види спортивних змагань (фігурне катання, гімнастика), демонстрація модних виробів одєжі та багато інших, у яких простежується прагнення поєднати зоровий образ, музичне оформлення, пластику рухів, поетичне слово. Ці утворення, які ще не стали окремим самостійним мистецтвом, відносять до суміжних видів культури, в процесі розвитку якої формуються нові типи художньої творчості, відбувається їх становлення. Позахудожній вид інтеграції охоплює ситуації використання фонового, комітатного музичного сприйняття, терапевтичних можливостей музики, оформлення житлового інтер'єру тощо.

Враховуючи особливості функціонування як окремих видів мистецтва, так і взаємопов'язаних художніх комплексів, опанування знань з мистецької освіти має поєднувати два підходи: предметний та інтегративний. Жоден з них не може претендувати на пріоритетне значення. Предметний зміст навчання (викладання музики, образотворчого, хореографічного, театрального, екранного та інших мистецтв) є необхідним для глибокого розуміння специфічних властивостей окремих видів художньої творчості, відповідних їм методів пізнання та стимулювання впливу мистецьких творів на розвиток особистості. Використання інтеграції у навчальному процесі сприяє досягненню системної цілісності різнопредметних елементів знань, їх взаємозв'язків та координації.

Предметно-інтегративна модель навчання може бути реалізована на основі впровадження відповідної спеціальної дисципліни, яка б доповнювала традиційне викладання фахових предметів наданням цілісності та універсальності мистецькій освіті. Інтегративний характер її змісту полягає в сполученні теоретичних знань та усвідомленого на їх основі емпіричного досвіду, який було накопичено в процесі вивчення окремих предметів мистецтва. До такого типу дисциплін слід віднести лекції з художньої культури. Координація її викладання з предметним навчанням музики, живопису та іншим видам мистецтва буде сприяти

інтеграції чуттєвообразних, метафоричних елементів художнього пізнання, їхнього взаємозбагачення та впливу на формування здатності суб'єкта навчального процесу до більш тонкого, диференційованого переживання і розуміння різноманітних явищ художньої творчості та довкілля.

Оксана Рудницька

ПЕДАГОГІКА МИСТЕЦТВА: ПОШУКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Резюме

У межах гуманістичного підходу, що акцентує роль творчого самовираження суб'єкта, його самоактуалізації, з'ясовується специфіка мистецької освіти. Пропонується виокремлення та введення у науковий обіг поняття педагогіки мистецтва як нової галузі в системі педагогічних наук. Обґрунтовується доцільність її розгляду як моделі реформування освіти в цілому. Розглядаються теоретичні та емпіричні рівні інтегративного викладання мистецьких дисциплін. Аналізується вплив комплексу різновидів мистецтва на розвиток цілісної художньої картини світу в свідомості суб'єкта навчального процесу.

Oksana Rudnicka

PEDAGOGIKA SZTUKI: POSZUKIWANIA I PERSPEKTYWY

Streszczenie

W ramach podejścia humanistycznego, które akcentuje rolę twórczego samowrażenia się podmiotu, jego samoaktualizacji, zostaje wyjaśniona specyfika kształcenia w dziedzinie sztuki. W artykule proponuje się wyłączenie i wprowadzenie w naukowy obszar pojęcia sztuki pedagogicznej jako nową gałąź w systemie nauk pedagogicznych. Uzasadniono celowość rozpatrywania jej jako modelu reformowania kształcenia w całości. Rozpatruje się teoretyczne i eksperymentalne poziomy całościowego wykładania dyscyplin z dziedziny sztuki. Analizie podlega również wpływ ogółu odmian sztuki i rozwój całościowego obrazu świata dla poznania podmiotu procesu kształcenia.

Oksana Rudnitska

THE PEDAGOGICS OF ART: SEARCHES AND PROSPECT

Summary

The specifics of the art education are ascertained in the framework of the humanist approach, which stresses a role of the creative self-expression of the subject, his self-actualization. The allocation and introduction in the scientific uses of the concept of pedagogics of art as new area in the system of pedagogical sciences are proposed. The expediency of its consideration as a model of reforming of the education as a whole is proved. The theoretical and empirical levels of the integration of the teaching of art disciplines are considered. The influence of a complex of a different kinds of art on the formation the integrity of a picture of the world in consciousness of the subject of educational process is analyzed.